

Izšla vsak četrtek in velja s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 Din, pol leta 18 Din, četrt leta 8 Din. Izven Jugoslavije 64 Din. Naročnina se pošlje na upravnništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta št. 5. — List se dopošilja do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Tel. interurban 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravnništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprite reklamacije so poštnine proste. Čekovni račun poštne urada Ljubljana 10.603. Telefon interurban 113.

40. številka.

Maribor, dne 6. oktobra 1927.

61. letnik.

Proti vojni in za razoroženje.

Septembarsko zasedanje Društva narodov v Zenevi je zopet prineslo dokaz, da se ta največja mednarodna in med državna organizacija resno trudi, da odpravi s sveta nevarnost vojne ter da hkrati pospeši zmanjšanje oboroženosti v Evropi in sploh na svetu. V tem pravcu je Društvo narodov po dolgotrajnih, deloma jako ostrih in mučnih razpravah sprejelo dva sklepa.

Pomenljiva sklepa Društva narodov.

Prvi sklep ima za podlago od poljskega zastopnika predloženo resolucijo proti napadalni vojni. Društvo narodov je 24. septembra soglasno sprejelo ta-le sklep: »Zbor Društva narodov je preinjen s trdno voljo, da zagotovi ohranitev splošnega miru. Ugotavlja, da napadalna vojna nikdar ne sme služiti kot sredstvo za ureditev sporov med narodi, marveč da je mednarodni zločin. Izjavlja: 1. vsaka napadalna vojna je in ostane prepovedana; 2. treba je uporabiti vsa mirovna sredstva za ureditev sporov, ki bi se mogli pojaviti med državami, in sicer kakršnikoli bi ti spori bili. Zbor izjavlja, da so vsi člani Društva narodov obvezani, da se ravna po teh dveh načelih.«

Drugi sklep pa se tiče vprašanja varnosti in razorožitve. V tem vprašanju zavzemajo velesile razno stališče. Anglija noče nič slišati o splošnih garancijskih (jamstvenih) obveznostih takozvanega ženevskega protokola iz leta 1924, s katerim bi se vse države obvezale z vso oboroženo močjo nastopiti proti napadalcem ter tako preprečiti vojno. Francija zahteva čim večje garancijske obveznosti, ki bodo zajamčevale popolno varnost poedinah narodov in držav. Nemčija pa zahteva, da se mora razorožitev pospešiti in čim prej izvršiti v vseh državah.

Tretja komisija Društva narodov je dolgo razpravljala o tem trojnem stališču velesil ter je naposled zboru narodov predložila to resolucijo, ki je bila enoglasno sprejeta: »1. Zborovanje priporoča razširjenje razsodiščnega postopanja potom posebnih ali splošnih pogodb med državami, bodisi da so članice Društva narodov, bodisi da niso, in sicer v to svrhu, da se med državami pojači medsebojno zaupanje, ki je za uspeh razorožitvene konference neizogibno potrebno. 2. Zborovanje prosi svet Društva narodov, da vpliva na pripravljeno razorožitveno komisijo, naj pospeši pripravljala dela, da bo svet Društva narodov čim najprej mogel sklicati konferenco za omejitev in zmanjšanje oboroženosti.«

Velevažna zadeva.

Da je zadeva, za katero gre, velevažna, ni treba pose-

bej povdarjati. Kakšno zlo je vojna, to je izkusilo človeštvo v času od leta 1914 do leta 1918 in to še sedaj čuti ter še bo dolgo čutilo na težkih naslednjih svetovne vojne. Zato dandanes menda ni državnika, ki bi ne delal za mir, marveč za vojno.

In vendar je še tak državnik in to je Mussolini. Mesca maja letošnjega leta je Mussolini imel govor, v katerem je opomnil Italijane, naj pomnožijo število porodov. »Ako hoče Italija«, tako je rekel Mussolini, »kaj veljati na svetu, mora v drugo polovico tega stoletja stopiti s prebivalstvom nič manj ko 60 milijonov ljudi. Mi moramo biti v takem položaju, da moremo vsak hip mobilizirati vsaj 5 milijonov ljudi ter da razpolagamo s potrebnim vojnim orodjem za to, da vodimo še večjo vojno.« Mussolini pričakuje tako vojno v dobi med 1. 1935 in 1940 ter za tako »še večjo« vojno svoje Italijane pripravlja. Dokler komandira še kje na svetu, zlasti v Evropi tak diktator, kakoršen je Mussolini, je vsak napor Društva narodov za ohranitev miru in vsak sklep tega društva zoper napadalno vojno in za onemajitev oboroženosti zaman. Čim prej izginejo ljudje kakor Mussolini s političnega ospredja, tem bolje za stanje miru v Evropi. Ti ljudje s svojim brezobzirnim gaženjem vsake pravice, z nasilnim zatiranjem drugih narodnosti in z neprestanim vojnim hujkanjem rušijo medsebojno zaupanje med državami. Brez tega zaupanja pa ni upati na uspeh razorožitvene konference, tako je izjavilo v navedenem sklepu Društvo narodov, in mi dostajamo: brez tega zaupanja tudi ni upati na onemogotitev vsake vojne.

Dočim Mussolini povdarja potrebo pomnožiti število italijanskih vojakov, da jih bo najmanj 5 milijonov, ter vsled tega tudi povečati število in kakovost italijanskega orožja in vojnega orodja, priporoča Društvo narodov omejitev in zmanjšanje oboroženosti. Kako primerno in potrebnost je to priporočilo, dokazuje dejstvo, da države danes izdajajo za oboroženje več kakor 15 milijard zlatih mark, od kojih pride na Evropo več kot 9 milijard zlatih mark. Kakor je izračunila gospodarska komisija Društva narodov, je to prilično tista svota, ki se je za oboroževanje porabila leta 1913, torej v času, ko so vojne priprave bile na višini. Če torej tudi ne bi bilo bridkih izkušenj svetovne vojne, bi že sama gospodarska kriza, na kateri trpijo vse evropske države, bila dovolj velik razlog, da se vprašanje o omejitvi in zmanjšanju oboroženosti v poedinah državah čim prej reši v korist držav in v blagor človeštva, ki je željno miru.

»Kmetski list« sramoti slovenskega kmeta.

»Kmetskemu listu« se prav dobro pozna Radičeva hrvaška vzgoja. Poslušen in dovzeten njegov učenec je. Navzel se je njegovih manir. Najznačilnejša poteza Radiča kot politika je hujskanje in zabavljanje. Zabavljanje proti pokvarjeni gospodi je prva in glavna točka njegovega programa.

Pokvarjene gospode mu ni dovolj.

»Kmetski list« bi se izneveril Radičevemu seljaškemu programu, ako bi pozabil na njegovo poglavitno točko: na zabavljanje in psovanje. Zabavljanje proti pokvarjeni gospodi je v »Kmetskem listu« na dnevnem redu. Kaj bi nepokvarjeni Albin Prepeluh, nepokvarjeni Ivan Pucelj in drugi nepokvarjeni bratci v Radiču počeli brez tega?

»Kmetskemu listu« pa ni dovolj zabavljanje proti pokvarjeni gospodi. Po zgledu svojega velikega vzornika Radiča, ki Slovence kaj rad psuje s »kranjskimi magarci« in ki našemu ljudstvu očita, da je skrivljenih hrbtov in suženjskega duha, se ta list, ki se imenuje glasilo Slovenske kmetske stranke, s psovkami zaganja proti samemu kmetskemu ljudstvu.

Pogrdne besede proti slovenskemu kmetu.

V svoji številki od dne 28. septembra t. l. piše ta list doslovno takole: »Večina slovenskih kmetov, ki je volila SLS, se seveda za politične skoke dr. Korošca ne bo zmečila. Tem nesrečnejšem je vseeno, ali hodi dr. Korošec svojo pot, ali se veže z Bogom ali pa z vragom. Za nje je glavno, da jih na onem svetu ne bo »hudič« na raznju cvrl. To pa se da preprečiti le, če glasujejo pri vsakih volitvah za SLS. S tem glasovanjem so jim odpušteni vsi grehi. Čudno, zakaj ti ljudje potem še hodijo k spovedi.«

In na drugem mestu v isti številki piše: »Dober znak pa je, da je vendarle še 15.000 kmetov v Sloveniji (ki so oddali pri volitvah svoje glasove za takozvano kmetsko stranko), ki znajo brati in misliti. Naloga teh je, da nauče brati in misliti tudi svoje zaslepljene tovariše.«

Sramotenje Cerkve in kmeta.

Iz besed »Kmetskega lista«, ki smo jih doslovno navedli, gleda vse globoko preziranje slovenskega kmeta od strani samostojnih kmetijcev, sedanjih Radičevcev. To preziranje nas ne sme začuditi, saj so kolovodje kmetske stranke po svojem mišljenju liberalci ali socialni demokrati, v teh dveh strankah pa je oholo preziranje kmeta udomačeno. Za gospode okoli »Kmetskega lista« je slovenski kmet tako zarukan in zabit in takšen moralni slabik, da vse njegovo življenje, zasebno in javno, vse njegovo delovanje in nehanje prevladuje strah pred vragom: »Samo da me na onem svetu ne bo hudič na raznju cvrl: to je po »Kmetskem listu« njegovo poglavitno geslo. Temu evrenju na raznju ne more drugače uiti, kakor da pri volitvah glasuje za SLS.

Štefan Lazar:

TITANA.

Roman.

Iz madžarščine prevedel Fr. Kolenc.

I.

Oči, ki so ličile mandeljnu, je uprl v opazovalno cev in je z mrko pozornostjo opazoval učinek. Oči so mu bile mrzle in nepremične ko kos ledu. Sedaj se je brezbrizno premaknil in je na kos papirja zabeležil neko formulo. Potem je odložil opazovalno cev in je srepo gledal pred se. Stal je za mizo, kakor kak kip.

— Mutsuhito Dsain, o čem razmišljate? — je vprašal Overton, drugi pomočnik. — Ali se vam ni posrečilo?

— Pač, — se je stresel Japonec. — Le na to sem mislil, kako vse cvete sedaj v moji domovini ...

Nekak žalosten smehljaj mu je preletel brezkrvni, rumeni obraz, pogled se mu je utrnjeno izgubil v daljavi; iz tovarniških dimnikov se je po nebesnem oboku valil proti solnčnemu vzhodu umazan dim.

— V tem času mora biti tam zelo lepo, — je rekel Overton. — Toda Bog ve, mene tudi najlepša slika, le za trenutek prevzame. Saj je vendar tako naravno, kar je lepo. Kaka znanstvena formula ali kaka resnična skrivnost me bolj zanima ...

Mutsuhito Dsain je vzdihnil.

— Cvet je najčudovitejša formula in največkratnejša kemična skrivnost, katero le oni reši, ki išče ključ rešitve v samem sebi. Jaz ljubim cvetlico. Cvet je skrivnost stvarstva. Ljubim naravo. Ker vem, da sem ključ narave jaz: misleči človek ...

Overton se je dvignil. Eleganten posvetnjak je bil tudi v belem delavnem jopiču, ko se je počasi sprehajal po velikanski delavnici. Japonec je z mrzlim pogledom spremljal lepote, širokoplečatega mladeniča; Overton je bil podoba popolnega ameriškega bogataša.

— In tudi narava ne izvrši nižjega dela, ko ustvari

cvet, kakor mi, ko priključimo iz dna preiskovalnih cevč neznano formulo ...

— Seveda, — se je veselo smejal Overton, — saj tudi zemlja ni nič drugega ko velikanska preiskovalna cev, v kateri se odigrajo isti velikanski učinki, ki jih v pomanjšani obliki opazujemo v opazovalni cevi ...

— Tako je, — je uslužno priklimal Japonec. — Kako daleč ste prišli s poizkusi?

Overtonov obraz se je zmračil.

— Na začetku začetka sem še. Razteznost plinov ... Neumna resnica. Ali se mi posreči uresničiti, da bi se plini v valoviti črti širili naprej. Tako, kakor jaz hočem ...

— Nemogoče.

— Le ene misli je treba, vzplamtečega bliska in sem na pragu skrivnosti. Samo ene misli in čutim, da zrušim eno velikansko zakonitost sveta — življenja. Plini, ki se bodo dali voditi! Ko se nevidna plinska molekula ne bode mogla ločiti druga od druge, ker jih bo moja volja skupaj držala. Kaj rečete k temu, Mutsuhito Dsain?

Japonec se je nasmehnil.

— In zakaj hočete vkovati v verige plinska telesa? — je vprašal potem resno. — Naravi ni mogoče delati sile. Zakaj hočete zrušiti nauk o razteznosti plinov? Kak znanstven pomen ima to?

Pogledala sta se.

— Za človeško bodočnost delam — je z visokega, odgovoril Overton.

— Jaz tudi.

— Toda tudi drugi smotri mi migljajo pred očmi ...

Japonec se je naslonil na mizo.

— Vojska? — je vprašal tiho.

— To, — je priklimal Overton.

Mutsuhito Dsainovo oko je vzplamtelo. Punčica se je raztegnila, potem zopet skrčila in izrazil je otopel, le samo na zbočnjenih ustih je zaigral neki fini, zaničljiv smehljaj.

— Vojska je mati bolesti in muk, mir pa ...

... priprava za drugo vojsko, — ga je prekinil Amerikanec. Zvezda Združenih držav se dviga in ...

— Japonski se smeje bodočnost, — je mirno pripomnil Mutsuhito Dsain.

Overton se je vznemiril, vendar pa se je premagoval.

— Kako mislite? — se je ozrl na tovariša.

Japonec se je nagnil nekoliko naprej in je na prsih prekrizal roke.

— Anglija je ostarela, toda svetovno gospodstvo ima še v rokah. Latinski narodi so nazadovali, slovanstvo se je izživelo, germanski militarizem je oslabil. Kdo je na vrsti? Amerika ali Japonska. Toda tudi ljudstvo Amerike spada k beli rasi in mešanica ljudstev v sebi nosi one razkrajajoče klike, ki bi semlele velike narode na pozorišču svetovne zgodovine ...

— In Japonska?

— Mi smo še barbari; vi tako mislite. Da, mi smo še barbari, naša kultura pa je stara. Ne kultura, kakor je vaša. Naša kultura je vzklila iz slave in sijaja preteklih vekov in je rasla v deželi Vzhajajočega solnca, čisto in zvesto. Naša kultura je rasna kultura. Naša kultura ni zunanost. Kar je na nas zunanosti, smo jo prevzeli od bele rase ...

Overton se je omalovaževalno smejal.

— Mi nismo postali kristjani, toda potrpežljivi, ponižni, brez velikih zahtev in požrtvovalni smo, — je nadaljeval Mutsuhito Dsain. — Japonci ves srečen umrje za plemenite ideale. V duši našega ljudstva še vedno tlijo one svete, strahotno velike sile, ki so v zapadnih narodih že izumrle. Japonci je ostal zvest svojim dediščinam, je pa z velikanskimi koraki sledil zapadni civilizaciji, na mnogih črtah jo je celo prehitel. Japonci je obenem konservativen in modern. Neomahljivi temelj naše moči, naše prihodnje oblasti je pravna moč in čistost duše ...

— Amerika je dvignila svet! — je protestiral Overton. — Mr. Mutsuhito Dsain, naši stroji so glasniki svetovne oblasti dela!

Japonec je s priznanjem priklimal.

— Da. Amerika je delala čuda. Samo da je postala tu človeška duša stroj, med tem ko je pri nas človek duša stroja ...

Overton se je trpko smejal.

— Čudim se, da imate tako mnenje o narodu, katerega zakladi so podlaga vaše izobrazbe! — je potem pripomnil razdraženo.